

DE PAS

quicksan cultuurhistorische waarden

De Pas op topografische kaarten uit achtereenvolgens 1920, 1930, 1944, 1954, 1966 en 1975 (Copyright 2010, Dienst voor het Kadaster en Openbare Registers, Apeldoorn).

OMSLAG Zicht over het Pasplein in de richting van de Paskerk.

INLEIDING

OPDRACHT

Het bestemmingsplangebied 'De Pas' ligt in het zuidoosten van de stad Doetinchem en maakt deel uit van een aaneengesloten gordel van vooroorlogse wijken rond de binnenstad. Het gebied wordt begrensd door het tracé Raadhuisstraat – Rozengaardseweg in het noordenwesten, de gebogen J.F. Kennedylaan in het noordoosten en zuidoosten en de Terborgseweg in het zuidwesten. De hoofdroutes liggen aan de randen van de wijk. De radiale verbinding met de historische binnenstad en het buitengebied wordt gevormd door de Terborgseweg en het tracé Dr. Huber Noodtstraat. De ringweg J.F. Kennedylaan verbindt De Pas met de andere stadswijken.

Het bestemmingsplan 'De Pas' wordt momenteel geactualiseerd. Onderdeel daarvan is een paragraaf over de cultuurhistorie in het plangebied. Een deel van de wijk is al onderzocht in dat kader van de *Cultuurhistorische Verkenning woonwijken Doetinchem (1940-1965)*, een rapport uit maart 2010. Die informatie wordt in deze quickscan bondig samengevat en aangevuld met waardestellende informatie over de oudere delen van de wijk. De waardering van het bovengrondse gebouwde erfgoed is overzichtelijk samengebracht op een cultuurhistorische waardekaart van het plangebied. De quickscan geeft antwoord op de vraag, welke objecten, complexen, ensembles en structuren vanuit cultuurhistorisch perspectief een betekenisvolle bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het gebied. Het onderzoek is in mei 2010 uitgevoerd op basis van veldwerk vanaf de openbare weg door architectuurhistoricus Leon van Meijel van *Van Meijel – adviseurs in cultuurhistorie* te Nijmegen. De beperkte tijd die hiervoor beschikbaar was, leidde tot een selectieve onderzoeksmethode en een uitwer-

king in de vorm van een quickscan. De resultaten hebben derhalve een indicatief karakter.

ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS

'De Pas' is een grotendeels vooroorlogse woonwijk. Op de topografische kaart uit 1920 is het nog een grotendeels onbebouwd agrarisch gebied. Tien jaar later is het stratenpatroon rond de centrale plantsoenen grotendeels gereed. Aan de Wilhelminastraat is dan al sprake van lintbebouwing. Gedurende de jaren dertig werd een groot deel van de wijk bebouwd met (half)vrijstaande woningen rond de plantsoenen. Een bijzondere bijdrage aan de stadsontwikkeling werd geleverd door de broers Misset van de gelijknamige handelsdrukkerij. Zij waren betrokken bij de ontwikkeling van de villabuurtjes rond het Pasplein en het Julianaplein. De rooms katholieke Paskerk nam een centrale plaats in binnen het geheel (architect Valk, 1933-1934). De bijbehorende maar oudere RK begraafplaats ligt aan de Terborgseweg. De Groen van Prinsterer Kweekschool aan de Wilhelminastraat werd in 1945 door bommen verwoest. Deze en andere vrije kavels in het gebied werden na de oorlog ingevuld met o.a. het nieuwe stadhuis, bejaardencentrum Brouwerskamp en de gereformeerde Ontmoetingskerk gebouwd aan de Meestersstraat (in 1973 vergroot en sinds 1995 in gebruik bij de Protestantse Gemeente Doetinchem). Het Uitbreidingsplan in Onderdelen 'De Pas' werd pas in 1960 opgesteld en een jaar later goedgekeurd. Feitelijk was dit plan grotendeels een bekrachtiging van een reeds gerealiseerde situatie. Het deel van de wijk ten noorden van de Doctor Huber Noodtstraat maakte destijds onderdeel uit van het plangebied 'Rozengaardseveld'. Het Sint Jozefziekenhuis dat hier lag heeft inmiddels plaats gemaakt voor een groot scholencomplex. Aan de zijde van de Rozengaardseweg is recent veel nieuwbouw met appartementen boven winkels gerealiseerd.

- rijksmonument
- gemeentelijk monument
- beeldbepalend
- beeldondersteunend
- ✱ landmark
- bomenlaan
- voortzetting bebouwingspatroon

WAARDERING

STRUCTUUR / ENSEMBLE

Het plangebied valt in hoofdzaak uiteen in drie deelgebieden:

- Een woonbuurt met villa's en middenstandswoningen uit de jaren twintig en dertig tussen de Terborgseweg en de Holterweg;
- De Houtkampstraat als historische radiaal in het verlengde van de Varsseveldseweg met daaraan de restanten van de veemarkt, enkele bijzondere voorzieningen (Ambts-begraafplaats, vml. schoolgebouw) en een reeks voorname villa's van rond 1900.
- Een grotendeels vernieuwd voorzieningengebied ten noorden van de Doctor Huber Noodtstraat.

Vanuit cultuurhistorisch perspectief zijn de eerste twee deelgebieden het meest interessant en waardevol. De jaren twintig en dertig woonbuurt tussen de Terborgseweg en de Holterweg wordt in hoofdzaak gekenmerkt door een ruime opzet van plantsoenen (Pasplein, Julianaplein) met daar omheen woningen. Karakteristiek voor het ruimtebeeld van deze woonbuurt zijn:

- De lineaire reeks van ruime, rechthoekige plantsoenen met gazons en solitaire bomen (Pasplein, Julianaplein).
- De markante, enigszins gedraaide positie van de RK kerk binnen deze pleinenreeks, waarbij de klokkentoren een landmark is.
- Het bebouwingspatroon van (half)vrijstaande woningen in de rooilijn achter voortuinen.
- De overwegend voorname verschijningsvorm van de bebouwing uitgevoerd in zogenaamde interbellum-architectuur (bakstenen bouwtrant met metselwerkaccenten, erkers, balkons, roedevensters, gesneden paneeldeuren, luifels, bloembakken, markante kappen met overstek).

- De waarde van de bebouwing schuilt meer in de ruimtelijke samenhang van het geheel dan in de uitzonderlijke kwaliteit van de individuele gebouwen, enkele uitzonderingen daargelaten (zie 'complexen en objecten').

Dit deelgebied wordt haaks gekruist door de flauw gebogen Wilhelminastraat die als structurelement wordt gekenmerkt door een grote mate van continuïteit in profiel, bomen, bebouwingspatroon en architectonische verschijningsvorm.

De Houtkampstraat als historische radiaal in het verlengde van de Varsseveldseweg ligt opgespannen tussen de Ambts-begraafplaats en de vml. school aan de Raadhuisstraat. Het tussenliggende gebied wordt in hoofdzaak gekenmerkt door een historisch bebouwingspatroon van grote voorname villa's uit de periode rond 1900. Na het recente vertrek van de veemarkt wordt dit patroon ter plaatse aangeheeld met nieuwbouw.

COMPLEXEN / OBJECTEN

Verspreid over het plangebied staat een aantal cultuurhistorisch waardevolle complexen en objecten. Bij het waarderen ervan is gradueel onderscheid gemaakt in:

beschermde rijksmonumenten

Rijksmonumenten zijn gebouwen van nationaal cultuurhistorisch belang.

- Prins Hendrikstraat 36 en 38: rooms katholieke Paskerk en vml. pastorie (architect Valk, 1933-1934).

beschermde gemeentelijke monumenten

Gemeentelijke monumenten zijn gebouwen van lokaal cultuurhistorisch belang.

- Raadhuisstraat 25: vml. school.

- Houtkampstraat 33: woonhuis annex magazijn.
- Houtkampstraat z.n.: terrein van de veemarkt met gedenksteden van de Veemarkthal.
- Dr. Huber Noodtstraat 105: villa.
- Houtkampstraat 96: villa 't Veldhoek'.
- Dr. Huber Noodtstraat naast 96: Ambtsbegraafplaats.
- Terborgseweg 63: villa annex bedrijfsruimte.

beeldbepalende panden

- Beeldbepalende panden zijn gebouwen die in hoge mate een positieve bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het plangebied. Het betreft vooral panden die als zodanig zijn gekwalificeerd in recente onderzoeken naar het industrieel en wederopbouw erfgoed. Daarnaast is speciaal gekeken naar het agrarisch erfgoed en het erfgoed uit de periode 1850-1940 van het Monumenten Inventarisatie Project.
- Brouwerskamp 27-83: bejaardenoord 'Brouwerskamp' uit ca. 1950 gegroepeerd rond een hofje (zie ook CHV woonwijken 1940-1965, p.118).
  - Raadhuisstraat 2: Raadhuis van P. Tauber uit 1967-1969 (zie ook CHV binnenstad 1940-1965, p.42-47).
  - Meestersstraat 2: vml. gereformeerde kerk, thans protestantse 'Ontmoetingskerk' van architect H. Geels uit 1954 (zie ook CHV woonwijken 1940-1965, p.119).
  - L. de Colignystraat 7: vml. Rijksbelastingkantoor uit ca. 1955 (zie ook CHV woonwijken 1940-1965, p.120).
  - Notenlaan 5: woonhuis uit omstreeks 1900. Dr. Huber Noodtstraat 111: vml. villa uit ca. 1915, nu praktijk.
  - Houtkampstraat 86-94: reeks van vijf villa's uit de periode 1875-1925.
  - Holterweg 2: vml. T-boerderij uit 1895 met oriëntatie op Houtkampstraat.
  - Holterweg 30: vml. kortgevelboerderij uit 1909.

- Holterweg 88-94 en Wilhelminastraat 28-50: woningbouwcomplex uit ca. 1920 bestaande uit acht dubbele woningen in afwisselende architectuur.
- Emmastraat bij 2, hoek Terborgseweg: RK begraafplaats 'Vredehof' met neogotisch baarhuisje en omheining.
- Wilhelminastraat 15;17: dubbel woonhuis uit ca. 1915 in decoratieve baksteenarchitectuur.
- Wilhelminastraat 19-29: reeks van twee enkele en drie dubbele woonhuizen uit ca. 1905.
- Wilhelminastraat 35;37: dubbel woonhuis uit ca. 1910 op markante hoek.
- Prins Bernhardstraat 20: expressieve villa uit ca. 1925 op markante hoek.
- Prins Hendrikstraat 34a: traditionalistisch parochiehuis van architect Valk uit 1933-1934 als onderdeel van het van rijkswege beschermde RK parochiecomplex.

beeldondersteunende panden

- Beeldondersteunende panden zijn gebouwen die vooral vanwege ensemblewaarde en/of markante stedenbouwkundige situering een positieve bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van het plangebied.
- Emmastraat 2-2a: woonhuis met bedrijfsruimte Dales Sanitair uit 1946-1964 (zie ook Inventarisatie Industrieel Erfgoed, p.61).
  - Alle woningen van het ensemble rond het Julianaplein en Pasplesplein: Julianaplein 3-31 en 2-10; Emmastraat 6 en 23; Wilhelminastraat 31-33; Prins Bernhardstraat 2-18 en 1-3; Pasplesplein 1-11 en 4-6; Prins Hendrikstraat 40; Plantenstraat 34-36; Burgemeester Tenkinkstraat 28-32; Passtraat 1.
  - In aansluiting op dit ensemble rond de pleinen zet het karakteristieke bebouwingspatroon en de architectonische verschijningsvorm zich voort in enkele aangrenzende straten (oranje pijlen).

Pasplein

Julianaplein

Paskerk en vml. pastorie

Woningen aan het Julianaplein

Prins Hendrikstraat 36-38

Raadhuisstraat 25

Houtkampstraat 33

Houtkampstraat z.n.

Dr. Huber Noodtstraat 105

Houtkampstraat 96

Houtkampstraat naast 96

Terborgseweg 63

Brouwerskamp

Brouwerskamp

Raadhuisstraat 2

Meestersstraat 2

L. de Colignystraat 7

Notenlaan 5

Dr. Huber Noodtstraat 111

Houtkampstraat 86

Houtkampstraat 88

Houtkampstraat 90

Houtkampstraat 92

Houtkampstraat 94

Holterweg 2

Holterweg 30

Holterweg 88-94, Wilhelminastraat 28-50

Emmastraat bij 2

Wilhelminastraat 15-17

Wilhelminastraat 19-29

Wilhelminastraat 35-37

Prins Bernhardstraat 20

Prins Hendrikstraat 34a

Emmastraat 2

COLOFON

titel	De Pas: quickscan cultuurhistorische waarden
datum	Nijmegen, mei 2010
in opdracht van	gemeente Doetinchem
contactpersonen	Yana van Tienen
onderzoek en tekst ©	Leon van Meijel
rapportopmaak	Franka van Loon (Drie Plus, Nijmegen)
topografische kaarten	Kadaster, Topografische Dienst
waardekaart	Van Meijel - adviseurs in cultuurhistorie
actuele foto's	Van Meijel - adviseurs in cultuurhistorie
contact	Van Meijel - adviseurs in cultuurhistorie Mr. Franckenstraat 70 6522 AG Nijmegen 024 - 324 326 1 vanmeijel@adviseursincultuurhistorie.nl www.adviseursincultuurhistorie.nl

